

Päivämäärä
5.4.2015

Diaarinumero
H 92/16

Oikeusministeriölle

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö OM 15/33/2015, 7.3.2016

Lausunto oikeusavun palkkioperusteiden muuttamista koskevasta esityksestä

Oikeusministeriö on pyytänyt korkeimman hallinto-oikeuden lausuntoa luonnoksesta muutosesitykseksi valtioneuvoston asetukseen oikeusavun palkkioperusteista (palkkioperusteasetus).

Lausuntopyynnön kohteena oleva palkkioperusteasetuksen muutosesitys koskee lähinnä asiakohtaisten palkkioiden euromääriä kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa. Muutosesitys on valmisteltu sen varalta, että oikeusapulakiin lisätään uusi 17 a §, jonka mukaan yksityiselle avustajalle maksetaan kohtuullinen asiakohtainen palkkio avustajan tehtävien hoitamisesta kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa.

Korkein hallinto-oikeus ottaa lausunnossaan kantaa palkkioperusteasetuksen muutosesitykseen lähinnä siltä osin kuin se koskee korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyä. Korkein hallinto-oikeus esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa:

1. Asiakohtaisen palkkion tasot ja korkeamman palkkiotason peruste

Esitetyn 7 a §:n 4 momentin mukaan korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltävässä asiassa palkkio on 400 euroa ja, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan, 1 000 euroa.

Korkein hallinto-oikeus pitää esitettyä 400 euron asiakohtaista palkkiota perusteltuna ja kohtuullisena silloin, kun kyse on normaalimenettelyssä käsitellystä kansainvälistä suojelua koskevasta asiasta. Palkkion euromääräinen taso vastaa korkeimman hallinto-oikeuden arvion mukaan varsin hyvin kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa nykyisin toteutuvaa palkkiotasoa, kun huomioon otetaan kokonaisuutena sellaiset asiat, joihin asiakohtainen palkkio jatkossa soveltuisi.¹

Korkein hallinto-oikeus katsoo, että normaalissa menettelyssä käsitellyille ja ns. nopeutetun käsittelyn asioille² tulisi säätää erisuuruiset asiakohtaiset palkkiot. Nopeutetun käsittelyn asioissa avustajan perustellun työmäärän voidaan käytännön kokemuksenkin perusteella arvioida olevan vähäisempi kuin muissa kansainvälisen suojelun asioissa. Kohtuullinen palkkion suuruus nopeutetun käsittelyn asioissa olisi korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan 200 euroa.

Korkein hallinto-oikeus katsoo lisäksi, että ehdotettu valitusluvan myöntämiseen kytkeytyvä korkeampi 1 000 euron asiakohtainen palkkio ei ole perusteltu esitettyssä muodossaan. Avustajan todellinen työmäärä on valitusluvan myöntämistilanteissa varsin vaikeasti ennakoitavissa, eikä suuremman palkkion kytkeminen pelkästään valitusluvan myöntämiseen ole perusteltua. Tällä tavoin ei myöskään saada katettua kaikkia tilanteita, joissa avustajalle tosiasiallisesti aiheutuu tavanomaista enemmän työtä.

Valitusluvan myöntämistilanteet ovat hyvin erilaisia. Valitusluvan myöntäminen ei välttämättä juurikaan lisää avustajan työmäärää, jos esimerkiksi pelkän valituslupahakemuksen ja valituksen perusteella lupa myönnetään ja asia palautetaan Maahanmuuttovirastoa kuulematta sille uudelleen käsiteltäväksi. Toisaalta on asioita, joissa avustaja saattaa joutua tekemään tavanomaista enemmän työtä (esimerkiksi Maahanmuuttoviraston lausuntoon vastaaminen), mutta jotka silti päättyvät valituslupahakemuksen hylkäämiseen.

Lisäksi on otettava huomioon, että korkeimmassa hallinto-oikeudessa muutoksenhakijana voi olla myös viranomainen. Asiakohtainen 200 tai 400 euron palkkio saattaa näissä tilanteissa epäasianmukaisesti rajoittaa kansainvälistä suojelua hakeneen henkilön mahdollisuuksia vastata viranomaisen muutoksenhakuun.

Korkein hallinto-oikeus esittää näistä syistä, että avustajan palkkio olisi nykyiseen tapaan tuntiveloitusperusteinen tilanteissa, joissa:

- KHO pyytää valituslupahakemuksen johdosta päätöksen tehneen viranomaisen tai muun tahon lausunnon; tai
- muutoksenhakijana on viranomainen

¹ Asetusluonnoksen perustelumuistiossa mainittu korkeimmassa hallinto-oikeudessa maksettujen palkkioiden keskiarvo (540 euroa) perustuu kaikissa kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa vahvistettujen palkkioiden keskiarvoon. Luvussa ei liene otettu huomioon tilanteita, joissa palkkiota ei nykyisin makseta lainkaan mutta joihin asiakohtainen palkkio jatkossa soveltuisi (esim. avustajan laskua ei ole toimitettu pyynnöstä). Luvussa lienevät mukana myös ne kansainvälisen suojelun asiat, joissa valituslupa on myönnetty ja joissa palkkio on saattanut olla keskimääräistä tasoa selvästi korkeampi.

² Nopeutetun käsittelyn asioilla tarkoitetaan tässä ulkomaalaislain 104 §:ssä (nopeutetun menettelyn käyttäminen) tarkoitettujen asioiden lisäksi lain 102 §:ssä (uusintahakemus) ja 103 §:ssä (hakemuksen tutkimatta jättäminen) tarkoitettuja asioita.

Edellä mainituissa tilanteissa *avustajan tulee edellyttää vaativan palkkionsa vahvistamista tuntiveloitusperusteisena*. Mikäli avustaja ei ole vaatinut tuntiveloitusperusteista palkkiota tai ei ole toimittanut tällaisen palkkion vahvistamisen edellyttämiä selvityksiä (esim. laskuerittely), hänelle maksettaisiin kiinteä asiakkohtainen palkkio (200 tai 400 euroa). Avustajan palkkio olisi siten edellä mainituissa tilanteissa joka tapauksessa vähintään asiakkohtaisen palkkion suuruinen.

2. Eräitä muita huomautuksia

Asiakkohtaisen palkkion ei tule koskea ylimääräistä muutoksenhakua, jossa kohtuullisena pidettävän palkkion tulee yleensä olla varsinaista muutoksenhakua selvästi pienempi, mikäli sitä edes vahvistetaan. Ehdotettua 7 a §:n 4 momenttia tulee tältä osin täsmentää ("Korkeimmassa hallinto-oikeudessa käsiteltävässä valituslupa-asiasa palkkio on...").

Ehdotetun 7 a §:n 5 momentin mukaan asiakkohtainen palkkio kattaa muun ohella matka-ajan. Matka-ajan erillinen korvaamatta jättäminen voi olla ongelmallista esimerkiksi tilanteissa, joissa turvapaikkapuhuttelun paikkakunnalla ei ole sopivaa lainoppinutta avustajaa. Ehdotettu sääntely poikkeaa tältä osin myös palkkio-perusteasetuksen 7 §:n mukaisesta asiakkohtaisesta vähimmäispalkkiosta, joka ei sisällä korvausta matka-ajasta.

Asiakkohtaisia palkkioita käyttöön otettaessa on pidettävä huolta siitä, että oikeusapulain yleiset säännökset soveltuvat tarvittavassa laajuudessa myös asiakkohtaisiin palkkioihin. Asiakohtainen palkkio tulee esimerkiksi voida jättää määräämättä oikeusapulain 17 §:n 4 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa (selvästi perusteeton muutoksenhakemus).

Lausunnon ovat valmistelleet hallintoneuvos Matti Pellonpää sekä johtava esittelijä, esittelijäneuvos Toni Kaarresalo. Asiaa on käsitelty korkeimman hallinto-oikeuden kansliaistunnossa 4.4.2016.

Presidentti

Pekka Vihervuori

Kansliapäällikkö

Päivi Pietarinen